

Особливості процедурних вимог проведення судом допиту «легендованого» свідка, анкетні дані особи якого засекречені відповідним грифом секретності

Сінельнік Р. В.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та правосуддя
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0001-9045-621X
ruslan_sinelnik@ukr.net

Ключові слова:

свідок, легендований свідок, анонімний свідок, суддя, слідчий суддя, допит, забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, кримінальне провадження.

У статті досліджується правове регулювання процедури допиту свідка у кримінальному провадженні, до якого застосовуються заходи безпеки. Окреслено підстави встановлення наявності або відсутності вини обвинуваченого відповідно до показань «легендованого» свідка. Проаналізовано нормативно-правові аспекти засекречування відомостей відповідним документам грифом секретності, які дають змогу ідентифікувати особу свідка. Виокремлено шляхи забезпечення конфіденційності даних про особу, акцентовано на нерозголошенні відомостей про осіб, взятих під захист. Аналіз рішень Європейського суду з прав людини дав змогу порівняти міжнародний досвід та вітчизняну судову практику використання доказів свідків у кримінальному провадженні. Правова оцінка цієї прецедентної практики дозволила дійти висновку про вирішення судом питання допустимості та належності доказів, отриманих у результаті проведення допиту «легендованого» свідка. Автор обґрунтовує необхідність удосконалення правової процедури захисту та допиту «легендованого» свідка. Зокрема, наголошується на відсутності законодавчо закріпленого терміна «легендований свідок», впровадженні механізму ідентифікації особи свідка, анкетні дані особи якого засекречені відповідним грифом секретності, та наданні судді доступу до державної таємниці в частині доступу до анкетних даних особи свідка, засекречених відповідним грифом секретності, з подальшим функціонуванням процедури встановлення судом особи «легендованого» свідка задля того, щоб мати змогу дослідити докази кримінального провадження, провівши їх правову класифікацію, встановивши джерела показання «легендованого» свідка з метою з'ясувати розбіжності з показаннями інших сторін по справі за допомогою застосування методологічної основи правозастосовної діяльності.

Peculiarities of the procedural requirements for the court interrogation of a “legendary” witness personal data whose identity is kept secret applicable secrecy stamp

Sinielnik R. V.

Candidate of Juridical Sciences,

Associate Professor at the Department of Criminal Law and Justice

Zaporizhzhia National University

Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

orcid.org/0000-0001-9045-621X

ruslan_sinelnik@ukr.net

Key words:

witness, legendary witness, anonymous witness, judge, the investigating judge, interrogation, safety provision of people, who participate in the criminal scrutiny, criminal procedure.

The article examines the legal regulation of the interrogation procedure of a witness in criminal proceedings to which security measures are applied. The reasons for establishing the presence or absence of guilt of the accused in accordance with the testimony of the “legendary” witness are outlined. The normative-legal aspects of classification of information relevant document stamped secret are analyzed, which allow to identify the witness person. Singled out ways of ensuring confidentiality of personal data are considered, the disclosure of information on persons under protection. The analysis of the decisions of the European Court of Human Rights allowed to compare international experience and domestic case law on the use of witness evidence in criminal proceedings. The legal assessment of this case-law led to the conclusion that the court had resolved the admissibility and admissibility of the evidence obtained as a result of the interrogation of the “legendary” witness. The author substantiates the need to improve the legal procedure for the protection and interrogation of a “legendary” witness. In particular, it is emphasized that there is no legally established term “legendary witness”, the introduction of a mechanism for identifying a witness whose personal data is classified and the judge providing access to state secrets establishment by the court of a “legendary” witness in order to be able to investigate the evidence of criminal proceedings, conducting their legal classification, establishing the sources of testimony of the “legendary” witness in order to clarify discrepancies with the testimony of other parties in the case.

Достеменно вивчення обставин кримінального провадження у процесі доказування наявності чи відсутності вини обвинуваченої особи може ґрунтуватися на встановленні фактів, які дають змогу застосувати вірну юридичну кваліфікацію вчиненого кримінального правопорушення. Проте у багатьох випадках встановлення обставин, що визначають склад певного кримінального правопорушення, базується лише на показаннях свідків. Тоді встановлення причетності окремої особи до вчинення кримінального діяння викликає труднощі, особливо коли підозрюваний не визнає своєї провини, інколи навіть активно заперечує проти своєї винуватості у цьому злочині.

Здійснення доказової процесуальної діяльності повинно мати обґрунтоване визначення та детальне дослідження обставин, що підлягають встановленню, достатній обсяг доказів, їх джерела. Зокрема, кримінальне процесуальне

законодавство визначає вичерпний перелік процесуальних джерел доказів: показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Індивідуальність процесу доказування кожної окремої справи юристів-практиків дає змогу колу науковців постійно оновлювати та вдосконалювати методологічну основу правозастосовної діяльності правоохоронних органів (особливо органів досудового розслідування та прокуратури), судової системи, інституту адвокатури.

Встановлення об’єктивної істини кримінального провадження має за основу сукупність усіх видів доказів. Тем не менш первинні та похідні докази можуть спиратися на факти, встановлені з показання свідка, які в умовах очевидності протиправних дій злочинця свідчать про об’єктивну сторону вчиненого правопорушення.

Отже, твердження свідка є прямим доказом, що дає підстави встановлення наявності або від-

сутності вини для обвинувачення. Проте, з іншого боку, уможливорює настання негативних наслідків для свідка: погрози, залякування, переслідування, підкуп, завдання шкоди житлу та майну, фізична розправа з боку підозрюваного чи третіх осіб є загрозою безпеки для життя та здоров'я цього свідка та його близьких. Звісно, не варто недооцінювати такі дії, як вплив на свідка, оскільки психологічний тиск дійсно стає на заваді дотримання обов'язку давати правдиві показання.

Існує кілька варіантів уникнення загрозливих умов для повного та всебічного досудового розслідування кримінального провадження та його подальшого судового розгляду.

Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (далі – Закон) є спеціальним нормативно-правовим актом, що регулює забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, тобто у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні кримінальних правопорушень, а також у судовому розгляді кримінальних проваджень шляхом здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, із метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя [1].

Положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) визначають рівні підстави для проведення допиту та виклику свідків сторін обвинувачення та захисту (п. d ч. 3 ст. 6 Конвенції) [2].

Негативні наслідки злочинної діяльності та процес реалізації розслідування кримінальних правопорушень із метою досягнення фінального результату, з одного боку, порушує гарантоване право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції, а з іншого боку, містить відхилення від цього правила у вигляді дозволу втручання органам державної влади у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або захисту прав і свобод інших осіб (ст. 8 Конвенції) [2].

До осіб, які мають право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів для вжиття заходів забезпечення безпеки, належить свідок. Підставами для реалізації таких заходів мають бути дані, що свідчать про наявність реальної загрози їхнім життю, здоров'ю, житлу і майну [1].

Під час судового провадження необхідні процесуальні дії щодо «легенованого» свідка про-

водяться в режимі відеоконференції відповідно до вимог ст. 336 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Оскільки дистанційне судове провадження може здійснюватися на підставі необхідності забезпечення безпеки осіб, а також за наявності інших підстав, визначених судом достатніми, суд ухвалює рішення про здійснення дистанційного судового провадження за власною ініціативою або за клопотанням сторони чи інших учасників кримінального провадження. Застосовувані в дистанційному судовому провадженні технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення і звуку, дотримання принципу гласності та відкритості судового провадження, а також інформаційну безпеку. Учасникам кримінального провадження має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового провадження, ставити запитання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені цим Кодексом [3].

Положення ч. 8 ст. 336 КПК України виокремлює права особи, якій забезпечується захист шляхом допиту в режимі відеоконференції з такими змінами зовнішності і голосу, за яких її неможливо впізнати [3].

Спеціальна норма процедури допиту свідка визначена положенням ч. 9 ст. 352 КПК України. Так, у виняткових випадках для забезпечення безпеки свідка, який підлягає допиту, суд за власною ініціативою або за клопотанням сторін кримінального провадження чи самого свідка постановляє вмотивовану ухвалу про проведення допиту свідка з використанням технічних засобів з іншого приміщення, у тому числі за межами приміщення суду, або в інший спосіб, що унеможливорює його ідентифікацію та забезпечує сторонам кримінального провадження змогу ставити запитання і слухати відповіді на них. Якщо існує загроза ідентифікації голосу свідка, допит може супроводжуватися створенням акустичних перешкод. Перед постановленням відповідної ухвали суд зобов'язаний з'ясувати наявність заперечень сторін кримінального провадження проти проведення допиту свідка в умовах, що унеможливають його ідентифікацію, і в разі їх обґрунтованості відмовити у проведенні допиту свідка в порядку, визначеному цією частиною [3].

Профільний закон також визначає можливість проведення закритого судового засідання, якщо цього потребують інтереси безпеки осіб, взятих під захист, за мотивованою ухвалою суду, так само, як і проведення допиту учасника кримінального провадження з використанням відеоконференції у трансляції з іншого приміщення, в тому числі у спосіб, що унеможливорює ідентифікацію особи, яка дає показання (ст. 16) [1].

Орган, який приймає рішення про застосування заходів безпеки, має право звертатися до слідчого, дізнавача, прокурора, суду, у провадженні якого знаходиться кримінальне провадження, з клопотанням щодо прийняття рішення про застосування заходів безпеки у процесі процесуальних дій або про скасування здійснюваних заходів. Відомості про заходи безпеки та осіб, взятих під захист, є інформацією з обмеженим доступом (ст. 6) [1].

Основним заходом забезпечення безпеки «легендованого свідка» є заміна документів, що посвідчують особу, інших документів особи, взятої під захист, а також зміна її зовнішності (ст. 11) [1].

Забезпеченням конфіденційності даних про особу є нерозголошення відомостей про осіб, взятих під захист, яке може здійснюватися шляхом: а) обмеження відомостей про особу в матеріалах перевірки (заявах, поясненнях тощо), а також протоколах слідчих дій та інших матеріалах кримінального провадження, заміни прізвища, імені, по батькові в цих документах псевдонімами за постановою органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, слідчого, дізнавача, прокурора або за ухвалою слідчого судді, суду про зміну анкетних даних. Ці постанови (ухвали) до матеріалів справи не приєднуються, а зберігаються окремо в органі, у провадженні якого знаходиться кримінальне провадження; б) проведення упізнання особи поза візуальним та аудіоспостереженням того, кого впізнають, із дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства; в) неоголошення будь-яким способом дійсних анкетних даних про осіб, які взяті під захист і підлягають виклику в судове засідання; г) виклику до суду цієї особи виключно через орган, який здійснює заходи безпеки; г) накладення тимчасової заборони на видачу відомостей про особу, взяту під захист, адресними бюро, паспортними службами, підрозділами Державтоінспекції, довідковими службами АТС та іншими державними інформаційно-довідковими службами (ст. 15) [1].

З огляду на вищезазначені підстави забезпечення конфіденційності даних про особу варто керуватися положенням ст. 1 Закону України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р. № 3855-ХП, яке встановлює, що державна таємниця (також секретна інформація) – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою [4].

З огляду на Інструкцію про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні

(далі – Інструкція), затверджена спільним наказом від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5, п.п. 5.1, 5.2 передбачено необхідність засекречення відомостей, які дають змогу ідентифікувати особу, щодо якої проводиться або планується проведення негласної слідчої (розшукової) дії, розголошення яких створює загрозу національним інтересам і безпеці. Засекречування таких матеріальних носіїв інформації здійснюють слідчий, прокурор, працівник уповноваженого оперативного підрозділу, слідчий суддя шляхом надання на підставі зводу відповідному документу грифа секретності [5].

Відповідно до п. 4.1.6 Наказу Служби безпеки України № 440 від 12.08.2005 р. «Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю» (далі – Звід) відомості про зв'язок ознак особи, яка бере участь у кримінальному судочинстві і взята під захист згідно з чинним законодавством у зв'язку з виникненням загрози її життю чи здоров'ю і стосовно якої проводяться або проведено заходи щодо зміни персональних даних або зовнішності чи місця проживання, з її попередніми індивідуальними ознаками, мають ступінь секретності «Цілком таємно», а суб'єктами режимно-секретної діяльності, державними експертами яких прийняті рішення про зарахування інформації до державної таємниці, є Державна прикордонна служба, Міністерство внутрішніх справ, Національне антикорупційне бюро, Національна поліція, СБУ, Служба зовнішньої розвідки [6].

П. 4.12.3 Зводу встановлює, що рішення про необхідність засекречування або розсекречування відомостей про зміст матеріалів дізнання (досудового слідства) з питань, які містять інформацію, що належить до державної таємниці, приймає керівник органу дізнання самостійно або за поданням зацікавленої сторони. Вказані відомості можуть мати ступінь секретності «Особливої важливості», «Цілком таємно», «Таємно». Суб'єктами режимно-секретної діяльності, державними експертами яких прийняті рішення про зарахування інформації до державної таємниці, є Збройні сили, Державна кримінально-виконавча служба, Державна митна служба, Державна прикордонна служба, МВС, НП, СБУ [6].

З огляду на вищевикладене цілком логічним варто вважати той факт, що процес забезпечення конфіденційності інформації про особу свідка, щодо якого вжиті заходи безпеки, становить державну таємницю, засекреченість якої позбавляє суддю змоги встановити особу «легендованого» свідка у процесі дослідження матеріалів кримінального провадження, подальшого проведення допиту з метою визнати показання цього свідка допустимим доказом.

Аналіз положень чинного національного законодавства свідчить про відсутність законодавчо закріпленого терміна «легендований свідок». Особливо незрозумілим є стале застосування судами цього терміна у відповідних ухвалах про розгляд клопотання про допит у судовому засіданні легендованого свідка.

Оскільки норма кримінального процесуального права не містить прямої та/або відсильної заборони, яка б прямо вказувала на неможливість судді мати доступ до державної таємниці в частині доступу до анкетних даних особи свідка, засекречених відповідним грифом секретності.

З одного боку, преференцією суду можна вважати змогу прийняти рішення про проведення допиту учасника кримінального провадження за власною ініціативою або за клопотанням учасників кримінального провадження, з використанням відеоконференції у трансляції з іншого приміщення, в тому числі у спосіб, що унеможливає ідентифікацію особи, яка дає показання (ст. 16 Закону), з іншого – позбавляє можливості дотримання судом принципу об'єктивності та неупередженості в процесі розгляду справи.

Відсутність нормативно-правового механізму допуску судді до державної таємниці в частині ідентифікації особи свідка, анкетні дані особи якого засекречені відповідним грифом секретності, позбавляє його змоги дослідити матеріали, які її містять, та здійснити слухання справи.

Передусім вкрай суттєвим при допиті «легендованого» свідка та подальшому розгляді справи є дотримання судом принципів незалежності та об'єктивності, які забезпечують гарантії справедливого правосуддя.

Суддя має здійснювати свою судову функцію незалежно, виходячи виключно з оцінки фактів, відповідно до свідомого розуміння права, незалежно від стороннього впливу, спонукання, тиску, загроз чи втручання, прямого чи опосередкованого, що здійснюється з будь-якої сторони та з будь-якою метою. Суддя дотримується незалежної позиції як щодо суспільства загалом, так і щодо конкретних сторін судової справи, в якій він має винести рішення. У процесі виконання своїх обов'язків суддя вільний від будь-яких схильностей, упередженості чи забобонів. Перед розглядом справи (про який відомо, що він відбудеться, або це тільки передбачається) суддя утримується від будь-яких коментарів, що могли б з огляду на розумну оцінку ситуації якимось чином вплинути на перебіг цієї справи чи поставити під сумнів справедливе ведення процесу [7].

Погоджуємося із думкою Б.М. Качмар, який у своїх дослідженнях наголошує на доцільності звернення до правових позицій ЄСПЛ, який має суттєві напрацювання з проблематики анонімних

свідків. Відповідно до них варто констатувати: а) суд має оцінити наявність балансу між необхідністю і доцільністю застосування до особи заходів безпеки в кримінальному провадженні, які обмежують права обвинуваченого, безпосередньо з цим правом та законним інтересом обвинуваченого. Невигідні умови, які таким чином створюються для сторони захисту, мають урівноважуватися застосуванням судовими органами спеціальних процедур; б) ступень тяжкості вчиненого кримінального правопорушення не може бути беззаперечною підставою застосування заходів захисту, а має обов'язково розглядатися поряд з іншими обставинами, що дають право застосувати заходи безпеки до особи в кримінальному процесі; в) рішення про застосування заходів безпеки, що обмежують права обвинуваченого, мають бути обов'язково обґрунтовані та мотивовані (підтвержені доказами); г) необхідність продовження існування заходів безпеки має перевірятися протягом усього судочинства, вони мають бути обмежені або скасовані, коли відпала потреба в них; г) у кожному конкретному випадку потрібно вжити таких заходів безпеки, які б найменшою мірою утискали інтереси учасників кримінального провадження [8, с. 108].

Європейський суд із прав людини у своїх рішеннях має прецедентну практику стосовно анонімних свідків, зокрема, видається, що заяви анонімних свідків можуть використовуватися як докази лише за умови дотримання значно суворіших вимог, ніж ті, що були визначені в прецедентній практиці. Тобто така заява має бути записана суддею, який а) знає свідка в обличчя та на ім'я; б) подав в офіційному протоколі допиту свідка свій умотивований висновок щодо його надійності та щодо причин, з яких він побажав залишитися анонімним; с) надав захисту та іншим особам змогу поставити запитання анонімному свідкові. З іншого боку, письмовий документ, що містить заяву анонімного свідка, так само може використовуватися як доказ, якщо: а) захист на жодній стадії провадження не звертався з проханням дозволити допитати свідка; б) засудження значною мірою ґрунтується на інших доказах, отриманих із неанонімних джерел; с) суд доведе, що, приймаючи заяву анонімного свідка як доказ, поставився до неї максимально обережно та обачно [9].

Анонімні свідки допитувалися не лише органом обвинувачення, а також і незалежним та безстороннім суддею, що приділив особливу увагу тому, щоб урівноважити позиції захисту, який був поставлений у невідгідні умови через відсутність можливості очної ставки обвинувачених та свідків, що давали свідчення проти них. Заявники та їхні адвокати мали змогу слухати допит, що його проводив суддя-слідчий у сусідній кімнаті, та ставити свідкам свої запитання. Заяви

були записані суддею-слідчим, який знав свідків в обличчя та на ім'я. Він подав письмовий висновок, в якому виклав причини, що спонукали свідків вдатися до анонімності, та підтвердив їхню надійність. Захистові було надано достатню можливість поставити запитання анонімним свідкам, кожен з яких перед допитом складав присягу. Суддя-слідчий знав в обличчя і на ім'я кожного анонімного свідка, а також їхні функції, приватні та/або професійні причини, з яких вони побажали зберегти анонімність. Суддя-слідчий подав свій висновок стосовно обґрунтованості цих причин і надійності свідків. Захистові було надано достатню можливість допитати кожного свідка, що поставав перед суддею-слідчим, який безпосередньо спостерігав за поведінкою свідка під час допитування. Тривалість слухання кожного допитуваного дає підстави вважати, що захист широко скористався наданою йому можливістю. Сам суд першої інстанції мав справу лише з протоколами свідчень, а не з самими свідками. Свідки були здебільшого анонімними і допитувалися в такий спосіб, що їх не могли бачити, але могли чути адвокати обвинувачення та захисту. Особи анонімних свідків-поліцейських не було ідентифіковано ні в регіональному суді, ні в апеляційному, ні у Верховному суді. Вони залишилися невідомими адвокатам захисту і обвинувачення, громадськості загалом. В обличчя та на ім'я їх знав лише суддя-слідчий. Уся інформація про них і від їхнього імені – на його совісті [9].

З огляду на те, що суд у своєму рішенні має керуватися лише належними доказами, повною мірою очевидно видається необхідність проведення допиту «легендованого» свідка як слідчим суддею під час досудового розслідування в судовому засіданні, так і суддею під час судового розгляду кримінального провадження, які мають доступ до інформації, що містить відомості про заходи безпеки та особи свідка, взятого під захист, із метою встановити реальну особу, звірити її документи з анкетними даними особи свідка, що засекречені відповідним грифом секретності, мати можливість бачити справжнє обличчя, голос у режимі реального часу.

Повністю погоджуємось із судженням, що суд у змагальному процесі має приймати остаточне рішення щодо виду заходу забезпечення без-

пеки учасника провадження на основі розумного балансу між необхідністю збереження конфіденційних даних про особу та забезпечення прав сторін кримінального провадження. Якщо сторона кримінального провадження, на відміну від суду, вважає, що конфіденційність даних про особу має превалювати над розкриттям відомостей щодо неї і «не відкриває» її, суд може визнати відповідні показання недопустимим доказом [8, с. 161].

Таким чином, дослідження свідчить про нагальну потребу у вдосконаленні правової процедури захисту та допиту «легендованого» свідка, анкетні дані особи якого засекречені відповідним грифом секретності, а саме: вважаємо за необхідне розробити та запровадити механізм ідентифікації особи свідка, анкетні дані особи якого засекречені відповідним грифом секретності.

Зокрема, варто врахувати стале застосування судами поняття «легендований свідок» з огляду на відсутність законодавчо закріпленого терміна, у зв'язку із чим виникає потреба уніфікувати відповідне значення терміна свідка, анкетні дані особи якого, засекречені відповідним грифом секретності, запровадивши у кримінальне процесуальне законодавство однозначне визначення цього терміна.

Необхідно внести відповідні зміни у профільні нормативно-правові акти з метою надання судді доступу до державної таємниці в частині доступу до анкетних даних особи свідка, засекречених відповідним грифом секретності, з метою встановлення особи «легендованого» свідка. З огляду на зобов'язання суду у процесі прийняття рішення про визнання показань «легендованого» свідка допустимим доказом вкрай важливо, встановлюючи підстави наявності або відсутності вини обвинуваченого, дослідити достовірність показань «легендованого» свідка, перевірити факти, що характеризують сторін кримінального провадження, з'ясувати суперечливі обставини та виключити застосування наслідків помилкового сприйняття досліджуваних подій учасниками, ретельно перевіривши та оцінивши розбіжності з іншими показаннями, оскільки ключовим фактором у системі доказів є взаємна залежність обвинувальних і виправдувальних доказів, комунікативних, засвідчувальних та обґрунтовуючих елементів доказування.

Література

1. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 р. № 3782-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text> (дата звернення: 10.01.2021 р.).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 10.01.2021 р.).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 10.01.2021 р.).

4. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення: 10.01.2021 р.).
5. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні затверджена Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text> (дата звернення: 10.01.2021 р.).
6. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : Наказ Служби безпеки України № 440 від 12.08.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05#Text> (дата звернення: 10.01.2021 р.).
7. Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 року, схвалені резолюцією економічної та соціальної Ради ООН 27 липня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_j67 (дата звернення: 10.01.2021 р.).
8. Качмар Б.М. Механізм забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві (кримінальний процесуальний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 198 с.
9. Український портал практики Європейського суду з прав людини. URL: <http://www.eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=384> (дата звернення: 10.01.2021 р.).

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993). Pro zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi: Zakon Ukrajinny vid 23.12.1993 r. № 3782-XII [On ensuring the safety of persons involved in criminal proceedings: Law of Ukraine of december 23, 1993, № 3782-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text>. (accessed 10 January 2021).
2. Konvencija pro zakhyst prav ljudyny i osnovopolozhnykh svobod 1950 [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (accessed 10 January 2021).
3. Kryminalnyj procesualnyj kodeks Ukrajinny vid 13. 04. 2012 [Criminal Procedure Code of Ukraine]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (accessed 10 January 2021).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994). Pro derzhavnu taiemnytsiu: Zakon Ukrajinny vid 21.01.1994 r. № 3855-XII [On State Secrets : Law of Ukraine of January 21, 1994, № 3855-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text> (accessed 10 January 2021).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012). Pro orhanizatsiiu provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii ta vykorystannia yikh rezul'tativ u kryminalnomu provadzhenni zatverdzhena Nakazom Heneralnoi prokuratury Ukrainy, Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy, Sluzhby bezpeky Ukrainy, Administratsii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, Ministerstva finansiv Ukrainy, Ministerstva yustytzii Ukrainy : Instrukttsiia vid 16.11.2012 r. № 114/1042/516/1199/936/1687/5 [On the organization of covert investigative (search) actions and the use of their results in criminal proceedings was approved by the Order of the Prosecutor General's Office of Ukraine, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the Security Service of Ukraine, the State Border Guard Service of Ukraine, the Ministry of Finance of Ukraine, the Ministry of Justice of Ukraine Instruction : of 16.11.2012 No. 114/1042/516/1199/936/1687/5. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>. (accessed 10 January 2021).
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005). Pro zatverdzhennia Zvodu vidomostei, shcho stanovliat derzhavnu taiemnytsiu: Nakaz Sluzhby bezpeky Ukrainy vid 12.08.2005 r. № 440 [On approval of the Code of information constituting a state secret Order of the Security Service of Ukraine : of 12.08.2005 No. 440. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05#Text>. (accessed 10 January 2021).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006). Banhalorski pryntsypy povedinky suddiv vid 19.05.2006 skhvaleni rezoliutsiieiu ekonomichnoi ta sotsialnoi Rady OON vid 27.06.2006 [Bangalore Principles of Judicial Conduct of 19 May 2006, endorsed by UN Economic and Social Council resolution of 27 July 2006], Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_j67. (accessed 10 January 2021).
8. Качмар, В.М. (2017) Mekhanizm zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi (kryminalnyi protsesualnyi aspekt) [Mechanism for ensuring the safety of persons involved in criminal proceedings (criminal procedural aspect)] *Candidate's thesis. Kharkiv*. [in Ukrainian]. (accessed 10 January 2021).
9. Sait Ukrainskogo portalu praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny. [Site of journal Ukrainian portal of the case law of the European Court of Human Rights]. *eurocourt.in.ua*. Retrieved from: <http://www.eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=384> [in Ukrainian]. (accessed 10 January 2021).